

גליון אל"ה הדברים

דברי תורה של המגיד מישרים החסיד שבכהונה
הגה"ח ר' ארי' ליבוש הכהן וויינפעלד ז"ל

פניני המגיד

מאמרים ודברים יקרים,
מתוך דרשותיו נאמרים,
שרשם לעצמו במשך השנים

פרשת מקץ – חנוכה

שנה ג' גליון פ"ז

כולל בתוכו

פניני המגיד

בחותרמו של כהן גדול

גדולת ד'

ויקראו שמלתם ויעמסו איש על חמרו וישבו העירה, (מ"ד – י"ג)

ויעמסו איש על חמרו, וכתב רש"י ז"ל בעלי זרוע היו, ולא הצרכו לסייע זה את זה לטעון (בראשית רבה צ"ב - ח) וישבו העירה וכתב רש"י ז"ל מטרופלין היתה והוא אומר העירה העיר כל שהוא אלא שלא היתה חשובה בעיניהם אלא כעיר בינונית של עשרה בני אדם לענין מלחמה (בראשית רבה צ"ב - ח) וצריך עיון למה הוצרך להגיד זאת כאן, ויש לומר דאף שהיו בצער ויקראו שמלתם אף על פי כן לא ה' אלא מן החוצה, ולא נשבר רוחם בקרבם על ידי זה, כמו שכתב הפייטן לחנוכה ביגון כוחי כלה נמצא שעל ידי צער ח"ו נחלש כח האדם, אבל אצל השבטי י-ה לא ה' כן וזהו מדריגה גדולה שנשארו בכחם בעוז ותעצומות זהו מה שרש"י רוצה להדגיש דאף שקראו שמלתם אע"פ כן נשארו בכוחותם, או יאמר עוד על פי מה שידוע מהאלשי"ך הק' על הפסוק ויך לב דוד וקרוב לזה יש לומר שכאן הצטערו ויקראו שמלתם ותיכף ומיד התחרטו על זה, ובאו בחזרה למדת השמחה, ועל כן העיד הכתוב עליהם שלא נתעצבו כלל ועל ידי השמחה בא להם הגבורה הן לטעון ואף להיות מוכן ללחום. וזהו כוונת רש"י כאן.

כלנו בני איש אחד נחנו וגו', (מ"ב – י"א)

במסורה נחנו פשענו מרינו נחנו נעבור חלוצים, עי' בבעל הטורים ויש לומר עפימ"ש הרלב"ג בפרשת וירא שמדת הוי' ב"ה בעת המשפט הוא להשיג בקרובי הנידון ואוהביו ואם הם אינם חייבים לסבול צער ניצל הנידון כמו בלוט כדי שלא יצטער אברהם ניצול לוט ולא כמשפט בשר ודם כשימות הנידון יצטערו ע"ז קרוביו, ומשפט ה' לא כן הוא דישקול דאם מי שיצטער במיתתו הוא זכאי וצדיק יזכה ע"ז גם הנידון, ובזה פירשו המפורשים מה דאיתא במסכת בשבת (דף ק"ו ע"א) אחד מהחבורה שמת ידאגו כל החבורה דאם היה בהם צדיקים ה' ניצל הנידון כדי שלא יצטערו גם הם, וזהו הפירוש במסכת יומא (דף ע"ה) על הפסוק (משלי י"ב - כ"ה) דאגה בלב איש ישיחנה, ודרשו ישיחנו לאחרים שיצטערו גם הם, ואולי עם ידם כדי שלא יצטערו ניצל גם הוא עכ"ד, ועפ"ז יתבאר זאת תורת המסורה דהנה נחנו פשענו מרינו את פי ה' דהלא אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואם כן יש לחוש ח"ו ליסורים שיבואו עליו למרק עונותיו דגמירי אין יסורים בלא עון ואין מיתה בלא חטא, ע"כ העצה לזה שעם בני ישראל יאגדו ויתאחדו יחד ויחזקו בינים מדת האחדות וז"ש כלנו בני איש אחד נחנו ועי' נחנו נעבור חלוצים שע"ה ההתכללות וההתאחדות יחד באנשים צדיקים חף מפשעים יסורו גם מהשאר החבורה העושים הראויים לבא עליהם כדי שלא יצטערו עליהם הכשרים והבן.

עוד יש לומר כלנו בני איש אחד נחנו וכו'. במסורה דין ואידך נחנו מה, נחנו פשענו ומרינו, נחנו נעבור חלוצים, נלפענ"ד דזאת תורת המסורה נחנו פשענו וכו' ואם כן אמר יאמר נחנו מה, למה נחשב חיינו ולמי כל זאת, ע"ז תירץ כלנו בני איש אחד נחנו היינו שבאם כלנו יחד נחשב את עצמינו כבני איש אחד ע"י האחדות השלום, אז יחשב כל מצוה שאחד עושה כאילו כולם היו עושים וכן אומרים בהנוסח של לשם יחוד "בשם כל ישראל" ועי' שפיר נחנו נעבור חלוצים בלי פגע רע ומקטרג ח"ו.

או יאמר עפ"י הידוע דלאומות העולם אינו מועיל תשובה כיון דהם בחינת עבדים ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, משא"כ בישראל נאמר בנים אתם לה' וכו' וז"ש נחנו פשענו ואם כן לכאורה נחנו מה, היינו מה אנו ומה חיינו, ע"ז אמר כיון שכלנו "בני" איש אחד נחנו דהיינו שכלנו "בנים" למקום שהוא אחד על כן שפיר מועיל תשובה וא"כ שפיר נחנו נעבור חלוצים בלי פחד ומורא בעזה"ת.

מלחמת החשמונאים ורבים ביד מעטים - עשו

מלחמה י"ב חשמונאים ואלעזר, (כמבואר ברש"י פרשת וזאת הברכה) נגד כמה "רבבות", ואף שמצינו גם דרך "הטבע" שנופלים רבים ביד מעטים, אבל "בהפרזה" כזו, לא מצינו ולא שמענו. ואדרבה איך עלתה על דעתם ככה שהוא ח"ו בגדר מאבד עצמו לדעת. ורביה"ק כבר דבר בקדשו כמה פעמים (בדברי יואל על חנוכה) דאם הנס מוכן מן השמים, נותנין לו "רוח גבורה" לעשות פעולות אף שלא כדרך הטבע כמ"ש התוס' ב"מ (דף קו ע"א) והוא בעצמו אינו יודע למה עושה כך, וכ"כ בבת פרעה נאמר ותשלח אמתה ודרשו בסוטה (דף י"ב ע"ב) שנשתרבה ידה אמות הרבה, וקשה על בת פרעה האיקר עלתה על דעתה לשלוח את אמתה אע"כ אז ס'איז באשערט מן השמים טוט מען זאכען וואס מ'פארשטייט אליין נישט וואס מ'טוט.

אמנם הא גופא קשיא למה לבשו להם מן השמים "רוח גבורה" להלחם והלא הקב"ה כל יכול ובידו להושיעם "שלא כדרך מלחמה". כמו שמצינו אצל חזקיה המלך במפתל סנחריב שאמר אין בי כח לצאת למלחמה, ואני ישן על מיטתי ואתה נלחם בעדינו. ונאמר ויהי בלילה ההוא, ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור קפ"ה אלף, והק' רביה"ק (בחלק רביעי אות קנ"א) דכמו"כ בנס חנוכה היה בידו יתברך לשלוח בהם דבר ומגיפה וכיוצ'ב ללכותם, ולמה הוזקקו להלחם עיי"ש.

ויש לומר כיון דהם מסרו נפשם ע"ז נגד מה שרצו להגביר חכמת החיצונית "הטבעיים" באמרם שהכל הוא "בטבע" מבלי ההשגחה [והיינו מה שאמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל שהכל עפ"י הטבע בלי השגחה] ורצו בזה לבטל "חכמת התורה". ע"כ נתן ה' בהם רוח גבורה להלחם בהם כי הנס היה מוכן, ואם היה מתים ע"י דבר מגיפה לא היו יודעים כלום, אבל עכשיו ראו הכל שנפלו ביד "עוסקי תורתך" והם למעלה מן הטבע ואדרבה כל הטבע משועבד אל התורה ולומדיה. וכמ"ש במסכת מכות (דף י'). עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו "עוסקין בתורה", וכמו שהארץ בזה גם באור החיים הק' פרשת בשלח (יוד כ"ז) בד"ה "לאיתנו" שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה ולעשות כל אשר יגזרו עליהם וממשלתם עליהם כממשלת הבור' וכו' והכל "בכח התורה" וכל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה יביא בידו שטר חוב אחד לכופו ליחלף לפניו, ותמצא אצל ר' פנחס בן יאיר שרצה לקונסו ופחד הים ממנו עיי"ש, ובה יובן מ"ש ולעמך ישראל עשית תשובה גדולה ופורקן "כהיום הזה" והביא רביה"ק באות קנ"א מ"ש החת"ס בדרשות דף ס"ח וס"ט "דכהיום הזה" מורה שאפילו בזמנ' בזמן הגלות עדיין מאירה הארץ מאורו של החשמונאים שעשו לתורה שלא תשתכח מישראל.

ולדרכינו יאמר ג"כ דע"י הישועה אז יש לנו תשועה גם "כהיום הזה" שנשאר לנו זאת שהכל מתנהג ע"י זכות התורה "בהשגחה" למעלה מן הטבע. ולך עשית שם גדול וכו' "אז" ולעמך ישראל גם כהיום

הזה, והקב"ה שילם להם שמצאו למעלה מן הטבע פך שמן טהור. והדליקו ממנו ח' ימים כי הטבע משועבד אל התורה ומצאו את הפך "למעלה מן הטבע" וכ"כ גם "כהיום הזה" בענין "פרנסה" כמ"ש הבני יששכר דעיקר טירחות ויגיעות באים לאדם מצד שהוא מאמין עדיין בטבעיות "וחכמת חיצונית" בהתחכמו שע"י זאת הפעולה, יבא לו מבוקשו זה, וע"י פעולה אחת מבוקשו אחר, הוא צריך להשתדלות ויגיעות, אבל עכשיו בימי חנוכה שנתגלה "אור התורה" האור הגנוז מי שמתנהג "בחכמת התורה" יהיה גם כהיום כמו "הצדיקים" אוכלי המן שירד לפני פתח אהליהם כחצי קומת איש, שלא יצטרכו אפילו לשוח קומתם ואין צריכים לשום "טירחות".

וצריכין לחזור מ"ש המאור ושמש פ' בשלח בפ' הנני ממטיר לכם וגו' דבדאי גם עתה לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, (עי' תנחומא פ' בשלח) ר"ל כי מי שרוצה לקבל עליו עול תורה צריך להיות בעל בטחון בה', שלא לרדוף אחר פרנסה כל היום, רק ממעט בעסק, ועסוק בתורה ותפלה, ובדאי קוב"ה יזמין לו פרנסתו בכל יום ויום, והגם שנאמר דברים (טוב, יח) וברכתך בכל אשר תעשה שמעתי מהרה"ק מנעשהו צ"ל "שעקימת שפתים" הוי "מעשה" לענין מלקות (מסכת בבא מציעא דף צ' ע"ב) בדאי מדה טובה מרובה שעקימת שפתיו בתורה הוי מעשה לענין זה שיתברך לך הפרנסה ע"י "עקימת שפתיו" בתורה ובתפילה וממילא כשהאדם עוסק בתורה "לשמה" יותר אזי יהיה בטוח שיהיה פרנסתו יותר בריוח, וכל מה שעוסק אדם בתורה ותפילה יותר בדביקות יהיה פרנסתו יותר מצוי בריוח, כי זה עיקר עבודת האדם בעוה"ז כמאמר המשנה (פאה פ"א מא) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם. ובדאי יוכל האדם להיות בטוח בזה שע"י עקימת שפתיו בתורה ובתפילה בא לו פרנסתו, ובה פירש הפסוק הנני ממטיר לכם וכו' דבר יום ביומו, ר"ל דיבורים שלך שתדבר בתורה ותפלה מזה תלקט לך פרנסה עיי"ש.

וכן הם דברי הישעיה משה בפרשת בשלח דהלא אמרו באבות כל המקבל עליו "עול תורה" מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכו'. ולכאורה קשה דה' גזירה של בזיעת אפיק שמשמעו "גייעה ועמל" ובאמת מצינו ברש"י שתורתן אומנתן ולא עשו שום השתדלות, וכתב הישעיה משה דגזירת "בזיעת אפיק" קאי בין "לחם גשמי" ובין על "לחם רוחני" דהיינו התורה כמ"ש לנו לחמי בלחמי דהנה להבין ד"ת צריך גייעה רבה, כמ"ש בפסוק זאת התורה אדם כי ימות באוהל, והגזירה היה על כל בנ"א, אבל אותן שתורתן אומנתן שוב אין צריכים לשום השתדלות לטרפם, לפי שנתקיים בהו הגזירה "בעמל התורה". וההיפך באלו שפורקין לגמרי עול התורה צריכין ליגיע בהשתדלות לטרפם מכח הגזירה, והבינונים זה משלים לזה וז"ש בסנהדרין (דף צ"ט ע"א), אדם לעמל יולד ואינו יודע לאיזהו עמל והבחינה ביד כל אדם באיזהו עמל שיבחר ואתי שפיר כל המקבל עליו "עול תורה" ותר מהנהוג מעבירין ממנו לגמרי וההיפך בהיפך עכ"ד.

ועפ"ז אתי שפיר מחלוקת הגמרא בשבת (דף קל"ה ע"ב) דרשב"י אזיל לשיטתיה שהיה תורתו אומנתו ולא עשה שום השתדלות היה השגחתו למעלה מן הטבע ונתקיים אצלו כמו לעתיד ב"ב שבת לב: עתידה הארץ שתוציא גלוסקאות ויהיה הכל מוכן ושם נברא מעין לו וכו' ולא לו באמת לא נשתכח התורה, אבל להולכים בחשך זה "יון" ושאלותיו נקטי בליביהו בחכמת חיצונית שהכל "בטבע" ע"כ צריכין לטירחות ופעולות ויגיעות להשתדלות ועי"ז באמת נשתכחה תורה, נמצא דא"ר דא"ת.

והיוצא מזה אז דער גרעסטער התרגשות פון יו"ט חנוכה איז דייקא פאר "בני תורה" דער עיקר גזירה אין צרה איז געוועהן דער "להשיכחם תורתך" אז די וועלט פירט זיך נישט בהשגחה דורכען "חכמת התורה". און בני תורה פרייען זיך מיט פורקן כהיום הזה אז די כהנים הקדושים האבען לוחם געוועהן שלא תשתכח תורה מישראל, זאל הש"ת העלפען אז די עוסקי תורתך זאלען ארויס פין חשכות כל המצטרף לבריות עולם חשך בעדו. די תורה"ק זאל זיי מאיר זיין פין אור הגנוז אין זאלען זיין אוכל פירותיהן בעוה"ז ולקטו דבר יום ביומו בלי טירחה ובלי השתדלות ועי"ז יאיר עינינו וישמח לבנו ואור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו בביאת משיח צדקינו בב"א.

על ידי כהני הקדושים. עפ"מ"ש בספה"ק בני" (מאמר ד' אות כ"ה) שמתתיהו ה' בן יוחנן כ"ג ששימש פ' שנה ולבסוף נעשה צדוקי, שבאמת היה צדיק גמור והיה שגיאה לפי שעה כמ"ש בכתבי הארז"ל שהדבר בא לו מחמת איזה ענין במסנ"פ בנפילת אפים והיה רק משגה לגדול וקדוש כמוהו והצדוקים אינם מודים בתורה שבע"פ, ובא מתתיהו בו ותיקן מצוה בתורה שבע"פ והאיר נרותיה לדורות ובה נעשה תיקון גדול להפגם לא יגרע מצדיק עיני וברא מזכה אבא, והש"י יודע האמת עכד"ק בערך עיי"ש, וכתב השפת אמת שמצאו הפך שמן בחותמו של כ"ג האיקר שייך לכ"ג שיחתום על פך שמן ותירץ שזה היה ממנחת חביתין שלו שהיה צריך להביא בכל יום והגם שכל השמנים כשרים הוא היה מדקדק במצוות ולקח היותר טוב שמן זית זך (וכעין זה מוזכר במלא העומר להגאון מפלאצק ז"ל) וזהו הפך שמצאו, וכיון שכל הנס נעשה על ידי חביבות המצוה שלקח למנחה השמן המהודר למנורה ע"כ הראה הקב"ה ג"כ חביבות לישראל והוסיף להם דרך נס כמ"ש הפנ"י, נמצא דמתתיהו כה"ג היה מחבב המצוות ונעשה ע"י ענין חנוכה ע"י חביבות "שמן זית" ואיתא במדרש תנחומא (ויקרא סי' ה) כל העצים כשרים למערכה חוץ מגפן וזית למה שהם עושין פירות משובחין הא למדת "שבזכות הבנים אבותיהם מתכבדין" ע"כ נמצא כיון שהראה חביבות המצוה ע"י הזית ושם מצינו ענין כיבוד האבות בשביל הבנים ע"כ הזכירו בנוסח בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול והזכירו גם אביו ובפרט לפי הנ"ל שעכשיו נתקן פגמו כ"ש שיש לכבדו ולהזכירו בשם אביו, וז"ש ע"י כהני הקדושים שתבבו את המצוות ולקחו אפילו למנחות שמן זית זך עי"ז וכל מצוות שמזנת ימי חנוכה.

עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושי קי"ט - קב"א

יש לפרש על פי מה דאיתא במסכת בבא בתרא (דף ט' ע"א) אמר להו רבא לבני מחזא במסותא מנייכו עושו בהדי הדדי כי היכי דליהוי לכו שלמא במלכותא וא"ר אלעזר בזמן שבהמ"ק קיים אדם שוקל שקלו ומתכפר לו עכשיו שאין בהמ"ק קיים אם עושין צדקה מוטב ואם לאו באין עובדי כוכבים ונוטלין בזרוע ואעפ"כ נחשב להן לצדקה שנאמר (ישעי' ס' - י"ז) ונוגשין צדקה, נמצא שבאופן זה יש צדקה אבל אינו במשפט ועל כן דוד המלך צווה ואמר עשיתי משפט וצדק שעשיתי צדקה אמיתית שנתתי לעניים ואם כן אבקש רבוש"ע בל תניחני לעושי שאנצל מהאומות העולם שלא יבואו עכ"ם ויטלו בזרוע ח"ו.

איתא במסכת בסנהדרין דף ו' ע"ב, וז"ל וכן בדוד הוא אומר (שמואל ב' ח' - ט"ו) ויהי דוד עושה משפט וצדקה וכו' זיכה את הזכאי וחייב את החייב וראה שנתחייב עני ממון ושלם לו מתוך ביתו זה משפט וצדקה משפט לזה וצדקה לזה משפט לזה שהחזיר לו ממון וצדקה לזה ששילם לו מתוך ביתו ועי' בחידושי אגדות מהרש"א שם וז"ל ששילם לו מתוך ביתו כו'. נראה לכאורה דאירי בעני שאין לו ממנה לשלם ואין לבעל דינו עליו דין תשלומין עד שישגי ידו ויתעשר ומכל מקום קאמר דאותה צדקה שעשה לו חברו עד היום בהלואה זו שנאמר בהשבת העבט ולך תהיה צדקה וגו' השתא ששלם לו דוד בעבורו נחשבת זו הצדקה לדוד ואמרו בזה שאמר דוד עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושי שהתפלל שלא יעשו העני ובעל דינו קנוניא עלי לתבוע את העני אף אם אין העני חייב לו ואני אשלם לו בעבורו ואחר כך יחלקו ביניהם מה שעשקו ממני וק"ל, עכ"ל עיי"ש.

עת לעשות לה' הפרו תורתך קי"ט - קב"ו

מי שאינו זהיר וזריז למלאכתו מלאכת הקודש ואומר עת שיש עוד פנאי לעשות לה' זהו הפרו תורתך זהו גורם להפר התורה.

או יאמר על פי מה שכתב ליקוטי שושנה (בסוף נועם אלימלך) וז"ל ולא כן האדם שלפעמים מחזק עצמו בתפילתו ולפעמים ייחלש, כמו ששמעתי מאחי הרב ואל יבא בכל עת אל הקודש, ואמר הפירוש שאל יבא לעתים אל הקדושה, דהיינו שלפעמים יתגבר בקדושה ולפעמים יחלש, רק שיהיה תמיד בקדושה בלי עת, וזה שאמר 'עת לעשות לה' שקובע רק עיתים שיהי לה' בקדושה זהו הפרו תורתך שאין זה רצון ה', ועי' בישמח משה פרשת ויצא בדה"ע וז"ל והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו דבאחרים עולים בדבר שמים [דהיינו כשעוסקים בצרכי שמים] ויורדים בעסקם [בצרכי גשמיים] אבל הצדיקים הנקראים מלאכי עולים ויורדים בו הכל בו רק מקשות לרכות והבן, עכ"ל, וכוונתו דשאר בני אדם יש לו עת שעוסק בקדושה לה' ולעמים יורד לגשמיים ונחלש מהקדושה נמצא דכשרוצה לעסוק בקדושה צריך לבוא עוד הפעם למדרגה זו אבל הצדיקים הם תמיד בקדושה בין כשעושים ובין כשיורדים לעסקי עוה"ז, הם תמיד

בקדושה דבוקים להביות, ומה שכתב במקשות לרכות יש לומר דכוונתו כמו שכתבו בנועם אלימלך (סוף פרשת קרח בדה"א ואמרת) וז"ל דהנה הצדיק בשעת תפילתו הוא בודאי בדביקות ובקדושה במחשבות טהורות וצלולות וזכות, ובעת אכילתו מחמת שהוא דבר גשמי, אז מורא עולה על ראשו לבל יתגשם וינתק מהקדושה ח"ו עי' האכילה, ולכן הוא מתחזק ומתאמץ לקדש עצמו יותר ויותר בעת אכילתו לדבק עצמו בקשר ודביקות גדול, ונמצא בעת אכילת הצדיק הוא מקדש את עצמו יותר מבשעת תפילתו, אבל לא כן שאר העם שבשעת תפילתם יכולים להתקדש יותר מבשעת אכילתם, וזהו פירוש "וקי ה' יחליפו כח", דהקדושה שאדם מקדש ומטהר עצמו בעת תפילתו ואכילתו, עי"ז הוא נותן כח בפמליא של מעלה, וקי ה' הם אותם הצדיקים השלימים המקוים ומצפים לתשועת ה' הוי"ה ב"ה שיתמלא במהרה ושיהא השם שלם בקרוב, הם מחליפים הכח, פירוש מחליפים משאר העם, שאצל ההמון עם בשעת תפילתם הם יותר בקדושה, אבל הם מקדשים ומטהרים עצמם באכילתם יותר ויותר מבשעת תפילתם, עכ"ל וזה שאמר רק מקשות לרכות כשעולין לתפלה עולין מקשות לרכות שתפלה אינו קשה כל כך ויורדין היינו מרכות לקשות.

פדני מעושק אדם ואשמרה פקודיך קי"ט - קל"ד

יש לפרש על פי מה שכתב בנועם מגדים פרשת נצבים (בדה"א י"ה נדחך בקצה השמים) ראו לעיין דמקצה הארץ הל"ל דאטו נידחין בשמים הן, ומה נעמו לחיך דברי פה קדוש אדוני אבי מורי ורבי הרב הגדול קדוש יעקב זללה"ה דגם העבירה שהוא נדח ואינו קרב לפרגוד אם יש בה קצת כוונה לשמים ה' ברחמי יצאנו וזהו אם יהי נדחך בקצה וכו' ר"ל בקצה וסוף הדבר יגיעו ממנו לשמים אזי מניצוץ זה יקבץ ודפח"ח, וקרוב לזה דברי קדוש ישראל הבעש"ט במליצה עבור עם קדוש שכל מה שעושין סוף מעשה הוא לה' גם העושק והאונאה הכל למען ה' שיחזיק בנו לתורה שיכבד שבת לישא בעול וצדקה הרי כי הכל עשוי לשם שמים עכ"ד פה קדוש, וזהו שביקש דוד פדני מעושק אדם שלא יצטרך ח"ו לגזול בכדי שיוכל לקיים התורה וזה שאמר פדני מעושק אדם ובאופן זה אזכה שאשמרה פיקודך.

פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך קי"ט - קל"ו

הנה כל ישראל ערבים זה לזה ואים איש יחטא על כל העדה יקצוף כי אין הוא הרשע בפני עצמו כי את כל העולם כולו הכריע לכף חובה ולזה ה' דוד המלך ע"ה בוכה ומתאבל על הרשעים כי מלבד שהם מריעים לעצמם גם מריעים לכל העולם וזה שאמר פלגי מים ירדו עיני על אותם רשעים שלא שמרו תורתך (מדרש שמואל על מס' אבות פרק ב' משנה ט"ו)

קרבו רודפי זמה מתורתך רחקו קי"ט - ק"ג

יש לפרש על פי מה שכתב מהר"י יעב"ץ (במסכת אבות פרק א') כל המרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה על פי מה שכתב ברמב"ם הלכות עדות (פרק הלכה י"ט) דכל השטוף בבעילה זקנה קפצה עליו הלא תראה מה שציוותה התורה לבעל קרי שיטמא עד הערב (ויקרא ט"ו - ט"ז) כי מת קצתו נמצא השטוף בזמה מקרב יום מותו ובוטל מדברי תורה, בזה ישתתפו שתי סיבות, סיבה טבעית, והיא חלישות כוחו, והתורה מתשת כוחו של אדם, (סנהדרין כ"ו ע"ב) ומי שהוא תש כח לא יוכל לעסוק בתורה וסיבה אלוהית, כי המקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה, (וימא ל"ט ע"א) נעשה כמעין המתגבר ומגלין לו רזי תורה, והשטוף בזימה מרוחק מהישיבה העליונה, עכ"ל עיי"ש ועל פי זה יובן הפסוק כשקרבו רודפי זמה זהו סיבה מתורתך רחקו שמתרחקין מהתורה מב' סיבות, חד טבעית וסיבה חד אלקית כמבואר.

קרבו רודפי זמה מתורתך רחקו קי"ט - ק"ג

כתב החיד"א ביוסף תהלות על פי מה שאמרו (קידושין דף ל' ע"ב) וז"ל אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, וברמב"ם (הלכות ביאה פרק כ"א הלכה כ"ב) כתב וז"ל גדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו "בחכמה" שאין מחשבת עדיות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, עכ"ל והכי קאמר משום הכי קרבו רודפי זמה, מפני שמתורתך רחקו.

עוד כתב דרך הלצה על פי מה שאמרו ז"ל במסכת שבת (דף ל"ד ע"א) וז"ל זונות מפרכסות זו את זו תלמידי חכמים לא כל שכן, וזה שאמר המשורר קרבו רודפי זמה שקרבו לאהוב זה את זה (אבל) מתורתך תלמידי חכמים לומדי תורה (רחקו) זה מזה ואינם אוהבים זה את זה.

עיי' בספר אמרות טהורות שמפרש על פי מה דאיתא במסכת ברכות (דף כ"ב ע"א) וז"ל תניא מעשה באחד שתבע אשה לדבר עבירה אמרה לו ריקא יש לך ארבעים סאה שאתה טובל בהן מיד פירש, עד כאן [והיינו למ"ד בעל קרי אסור בדברי תורה וצריך טבילה במ' סאה דווקא], וזהו הפשט קרבו רודפי זמה שכבר קרבו לעשות העבירה אך מתורתך על ידי שבעל קרי אסור בדברי תורה על ידי זה רחקו עיי"ש, ומזה יש מוסר השכל שמי שזוהר בטבילה יכול בניקל להיות ניצל מחטא כמו שמצינו בגמרא שעל ידי שהי' זוהר בטבילה ניצל.

עוד יש לפרש על פי מה שכתב בנועם מגדים פרשת פנחס לפרש אמרם ז"ל במסכת בבא בתרא (דף כ"א ע"א) קנאת סופרים תרבה חכמה, על פי מה שכתב הגמרא בסנהדרין (דף פ"ב ע"א) הובעל ארמית קנאים פוגעין בו, לא פגעו בו קנאים מהו וכו' כתיב בתריה (מלאכי ב' - י"ב) יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה (מאלה) יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות, אם ת"ח הוא לא יהיה לו ער בחכמים ועונה בתלמידים אם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה לה' צבאות, משמע

או יאמר נחנו "פשענו" היינו זדונות, ואם כן האיך יתכפרו ואם תאמר על ידי תשובה מאהבה כדאיתא בגמרא הלא נחנו מה הלא לאפס ואין אנו נחשבים, ואם כן מי יטבח שכבר עשה תשובה מאהבה והאיך ימלט נפשו משאול תחתית, ע"ז אמר כלנו בני איש אחד נחנו והיינו שנתאסף יחד כלנו כבני איש אחד ואיתא בישמח משה בפרשת נצבים שתשובת הרבים נחשב שפיר לתשובה מאהבה וא"כ נחנו נעבור חלוצים בלי חרפות בעזה"ת.

ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם (מ"א ל"ג)

עי' ברש"י בפרשת ויקהל בפסוק ואמלא אותו בחכמה ותבונה ודעת, דמעלת הבינה גדול ממעלת החכמה ומאופחת לה דהחכמה הוא מה ששומע מאחרים ותבונה הוא מה שמבין דבר מתוך דבר אחרי שכבר למד מאחרים, ואם כן לכאורה קשה למה הקדים כאן נבון לחכם, ובפשטות הי' מקום לומר דאמר לי יוסף דלכתחילה יבקש נבון ובדיעבד אם לא ימצא די בחכם, ועי' רמב"ן וברבינו בחיי שכבר עמדו על זה ופירשו דנבון היינו שידע לנהל את עם הארץ מצרים בלחם לפי הטף בידו ולתת להם כדי חיותם וימכור המותר לארצות אחרות לאסוף עושר וממון לפרעה, וחכם שידע לקיים התבואה שלא תרקב, ולפי זה יש לומר דמה שהוא קדים מקדים ונראה דזהו נקרא נבון שבכל ילד משונה ואינו דומה ואם כן הוא תבונה גדולה שידע לכל טף וילד כמה יתן פחות או יותר ועל ידי זה שפיר יוותר להרויח ורק אחר כך יתנו לאוצרות למשמר ועל זה צריך חכם.

ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש (מ"ג - י"ד)

עי' ברש"י מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די ויש לומר דאיתא בירושלמי פרק א' דברכות הלכה א' דשנות האבות הי' כשיעור הילוך משמים עד לארץ שהוא ת"ק שנים, וזהו מה שכתוב אשר נשבע ה' לאבותיכם ששנותיהם היו כימי השמים על הארץ שהוא ת"ק שנה כמו כן אברהם חי קע"ה שנים (וכיון שלא הכיר את בראא אלא בן שלש שנה על כל לא חשוב ב' שנים הראשונים ונמצא דאברהם חי 173 שנים, ויצחק חי 180 שנים, ויעקב חי 147 שנים והוי סך הכל 500 ת"ק שנים, ואם לא הי' הקב"ה אומר לעולמו די ונמתחה העולם יותר אז הי' יעקב חי גם כן יותר, ועי' ישמח משה פרשת וישב שהס"ם מקטרג בבית דין של מעלה על יעקב שיהא נענש על הי"ד שנה שבבית שם ועבר ולא רצה להודות דתלמוד תורה גדול מכיבוד אב עיי"ש, ועל כן ביקש יעקב אבינו שכאשר נשאר לו רק מעט שנים לחיות מאחר שאמר לעולמו די והנה דרשו רז"ל במסכת יומא דף ע"א ע"א ושנית חיים אלו שנים של טובה דשנים של צער לא מקרו שנית חיים ועל כן ביקש שיאמר לצרותי די שבאם יענש יעקב על הי"ד שנים יחסר לו עוד י"ד שנה משנותיו והיינו שיאמר לצרותי די ויהי לו עוד י"ד שנה של טובה והבן.

מזה דאם פגעו בו המשך מאמר גדולת ה' מעמוד ג' הקנאים ונעשה דין למטה, אם יזכה יהי לו ער בחכמים ועונה בתלמידים נמצא דדבר הזה של פגיעת הקנאים גורם ומרבה החכמה בישראל והיינו קנאת סופרים על ידי דפגעו בו הקנאים על ידי זה יהי לו ער בחכמים ועונה בתלמידים והיינו תרבה חכמה, ובזה הוסיף באמרות טהורות לפרש צורבא מרבנן "דרתח" [שפוגע לבועל ארמית] אורייתא לסיבת התורה להרבות התורה היא דקא מרתחא ב' ובה פירש קרבו רודפי זמה [לבוועל ארמית] אז בסיבת זה ענשו של דבר מותרתן רחקו וכתר ה' וגו' שלא ישאר אחריו ער בחכמים ועונה בתלמידים והיינו מתורתן רחקו.

שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי (ק"ט - קס"א)

יש לפרש בהקדם מה שכתוב באהבת יונתן הובא בבית שמואל אחרון (פרשת דברים בתחילתו) פירש הפסוק (איכה ה' ח') עבדים משלו בנו פורק אין מידם, דהנה איתא בגמרא גיטין (דף נ"ז ע"ב) היו צריה לראש וגו' כל המיצר לישראל נעשה ראש, והטעם כתבו המפרשים דהנה הקב"ה אמר אני קצפתי מעט והמה עזרו לדעה להרע לישראל יותר מגזירת הבורא, לכך המיצר לישראל נעשה ראש ולב מלכים ושרים ביד ה' ואין יכולים להרע לישראל יותר מגזירת הבורא, וזה פירש הגאון רבי יונתן זצ"ל עבדים משלו בנו, רצה לומר שלא נעשו שרים ואין לבם תלוי בה' לכך פורק אין מידם עכד"ה ודפח"ח ושי", ובזה יש לפרש שרים רדפוני חנם הרדופות שהם רודפים אותי הוא חנם ללא הועיל, כי המה ממילא ביד ה' ואין יכולים לעשות מעצמם מאומה, ולכן רק מדברך פחד לבי כי ממילא לא יהי רק מה שיעלה ברצון הקב"ה ויצוה עליו.

שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי, שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב (ק"ט - קס"א, קס"ב)

כתבו הספרים לפרש הפסוק (קהלת ז' כ') כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, דהיינו שלא יהי' איזהו חסרון בהטוב אשר עושה דהיינו פנוי' דכיון שעושה הטוב לשם איזה פני' הרי הוא חוטא, (כן הובא בבני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר ד' טיול בפרדס דרוש י"ג בדה"ה ועיין בחובת הלבבות עיי"ש שהביאו בשם הרמ"ע, והביאו גם כן משמו באגרא דפרקא אות נ"ד, והתולדות מביאו בכתנות פסים ריש פרשת תזריע בשם שמעתי ממורי, והבית שמואל אחרון בפרשת ויקרא מביאו בשם הארי"ל, ועי' בתפארת שלמה פרשת ויחי בדה"ה שא לא נפשע) ואיתא בתולדות יעקב יוסף פרשת פקודי וז"ל ונראה, דכתבתי לעיל דשמעתי ביאור ש"ס דמנחות (דף מ"ג ע"ב), בשעה שנכנס דוד למרחץ ראה עצמו ערום, אמר אוי לי שאני ערום בלא מצות, כיון שנזכר במילה שבבשרו נתישבה דעתו, וכשיצא אמר שירה, למנצח על השמינית וכו' (תהלים יב א), יעו"ש. ובאיור, כי הי' דוד רוצה לרחוץ מן פני' חיצונית שיש בכל מצות, וזה שנכנס למרחץ לרחוץ מן טומאת הפניה של המצות, אז אמר אוי לי שאני ערום בלא מצות, ר"ל כשירצה לרחוץ הטומאה הנ"ל ישאר ערום מכל המצות, שאין מצוה בלי פני' חיצונית, כיון שנזכר במצות מילה שבבשרו, שנימול כשהוא קטן בלי דעת פני' חיצונית, אז נתישבה דעתו ואמר שירה וכו', ודפח"ח. וזה שאמר שרים רדפוני חנם דהיינו

המקטריגים ומדברך פחד לבי שלא יצאתי ידי חובתי אבל שש אנכי על אמרתך זו מילה כמוצא שלל רב שעל ידי מצות מילה שהוא ראשונה שבמצות שנתקיים בגוף האדם והוא נעשה בלא פני' ואחרי' נמשכת כל המצוות כולם והוא כעין גילוי דעת לכולם, ולפי"ז על ידי מצות מילה נתישבה דעתו על כל המצוות כולם ומה הטעם צונו הבור"ה לקיימה בעודו קטן שיהי' בלי פני' וזהו מסירת מועדה לכל.

ויש להוסיף על דרך הנ"ל על פי מה ששמעתי לפרש נוסח הברכה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו דכמו אצל פרה אדומה נאמר ויקחו אליך שכולם יהיו נקראין על שמך פרה שעשה משה במדבר לפי שפרה אדומה הוא חוק שלא נתגלה טעמה רק למשה כמו שאמרו לך אני מגלה טעמה ולאחרים חוקה ואם כן רק משה ידע טעמה וסודה ואם כן עושיין כל הדורות הכוונות על דעת משה וכמו כן אברהם אבינו ע"ה ידע הכוונות ואנחנו עושיין מצוה זו על דעתו שהוא הי' הראשון שקיימה בצווי של הקב"ה וזה שאמר להכניסו בבריתו של אברהם אבינו דהיינו על דעתו.

או יאמר על פי מה שכתב הוזה"ק ריש פרשת תרומה (הביאו בספר אגרא דפרקא רמז רפ"א) דמצוה במגנא מגנא שוי', והוא זיינ' דסטרא אחרא רח"ל, ועי' בתפארת שלמה בליקוטים פרשת ויקהל בדה"ה וכל חכם לב, שפירש בדרך הלצה אשר אכלו במצרים חנם ופירש רש"י ז"ל חנם בלא מצות, דמה שהוא לאדם חנם הוא בלא מצות עיי"ש, ופירש גם הפסוק (ק"ט - ע"ב) טוב לי תורת פך מאלפי זהב וכסף היינו אם הוצאתי עליהם אלפי זהב וכסף אז הם טובים וחשובים אצלי עד כאן, וזה שאמר כאן שרים היינו שרי מעלה המקטריגים רדפוני על מצות שהם "חנם" בא הוצאות ומדברך פחד לבי על כדאיתא בזה"ה הנ"ל אבל שש אנכי על אמרתך על מצוה כמוצא שלל רב דהיינו כשאנו מוצא עלי' הוצאות מרובות כשלל רב וזהו כפתור ופרח.

ועוד יש להוסיף על פי דברי הגמרא במנחות הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק, כתבו או שהגיה בו אפילו אות אחת כאילו קבלה מהר סיני ופירש הנימוקי יוסף ופירש נמוקי יוסף כחוטף מצוה שאין לו שכר גדול כמו שטרח בכתובתה ויש מקום למדת הדין לחלוק ולומר אלמלא שבא עליו בטורח לא היה עושה אותה כתבה הוא בעצמו או שכר סופר לכתבה וטרח בתיקון הקלפים ולסבול עול סופר עד שנכתב כאילו קבלה יש למדת הרחמים לומר כמו שטרח לזה כן היה טורח ללכת במדבר לקבלה מהר סיני אפילו מוטעה אות אחת ותקנו כאלו כתבו שיש למדת הרחמים לומר כמו שתיקן זה כך אם היה מוצא טעויות רבות היה מתקן אותם עכ"ל עכ"ל הובא בטורי זהב (י"ד סי' ע"ד ס"ק א') וכמו כן יש לומר דמצוה בחנם יש לבעל דין לומר שאלמלא הי' צריך לשלם מעות בשבילה לא הי' עושה וידוע דבכל מקום לשון דיבר הוא קשות מדת הדין כמו וידבר אלקים וזה שאמר שרים רדפוני "חנם" ומדברך דהיינו מדה"ד פחד לבי שיקטרגו עלי, אבל שש אנכי על אמרתך זו מדת הרחמים (אמירה רבה) כמוצא שלל רב דהיינו כשאני מוצא הוצאות על איזהו מצוה אז המדת הרחמים מלמדת זכות כמו שזה מרבה הוצאות על מצוה זו כמו כן הי' מרבה גם אצל מצות אחרת כשיש אפשרות ובה נחה מדה"ד מעליו ועל זה שש אנכי (עי' בדרשות חת"ם ח"א לו' אור שני דף קע"ט עמוד ב' שמה שפירש שם על פסוק זה).